

Ülke Bülteni

Tunus

2017

İçindekiler

Genel Bilgiler	2
Siyasi Yapı	2
Genel Ekonomik Görünüm	3
Yıllık GSYİH Büyüme Oranları (%)	4
Yıllık Enflasyon Oranları (%)	4
Sektörler	5
Tarım ve Balıkçılık	5
Sanayi	6
Madencilik	7
Elektrik	8
Turizm	8
Altyapı	9
Müteahhitlik Hizmetleri	9
Enerji	11
Yatırımlar	11
Doğrudan Yabancı Yatırımlar (milyon dolar)	11
Dış Ticaret	13
İthalat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)	14
Tunus'un İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$)	14
İhracat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)	15
Tunus'un İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$)	16
Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkiler	16
Türkiye ile İkili Ticaret	17
Türkiye'nin Tunus'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$)	17
Türkiye'nin Tunus'tan İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$)	18
Faydalı Bilgiler	19
Yürütme Kurulu Üyeleri	19
İletişim	20

TUNUS

Genel Bilgiler

Resmi Adı	: Tunus Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	: Parlamenter Demokrasi
Cumhurbaşkanı	: Mohamed Beji Caid Essebsi (2014)
Yüz Ölçümü	: 162,155 km ²
Toplam Nüfus	: 11,110,000
Nüfus Artış Hızı	: % 1,3
Ortalama Yaşam Süresi	: 75,6
Etnik Dağılım	: Arap-Berberi %98, diğer %2
Dini Dağılım	: Müslüman %98, Hristiyan %1, Musevi %1
Okuma Yazma Oranı	: %79,1
Konuşulan Diller	: Arapça Fransızca
Başkent	: Tunus
Başlıca Büyük Şehirler	: Tunus, Sfaqis, Susah
Para Birimi	: Tunus Dinarı
Saat Farkı	: -2
Resmi Tatiller	: 1 Ocak (Yeni Yıl), 14 Ocak (Devrim ve Gençlik Bayramı), 20 Mart (Bağımsızlık Günü), 9 Nisan (Şehitler Günü), 1 Mayıs (İşçi Bayramı), 25 Temmuz (Tunus Cumhuriyet Bayramı), 13 Ağustos (Tunus Ulusal Kadın ve Aile Günü), 15 Ekim (Kurtuluş Bayramı)

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar: ABEDA, ACCT, AfDB, AFESD, AL, AMF, AMU, BSEC (gözlemci), CCC, ECA, FAO, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICFTU, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCS, IHO, ILO, IMF, IMO, Inmarsat, Intelsat, Interpol, IOC, IOM (gözlemci), ISO, ITU, MINURCA, MINURSO, MIPONUH, NAM, OAS (gözlemci), OAU, OIC, OPCW, UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNMIBH, UPU, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO.

Siyasi Yapı

Derin bir tarihe sahip olan Tunus, 16. yüzyıldan 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar Osmanlı Devleti içerisinde bağımsız bir vilayet olarak yaşamış, 1956 yılında ise Fransa'dan bağımsızlığını ilan etmesi sonrasında 1957 yılında Cumhuriyet ilan edilmiştir. İlk Cumhurbaşkanı Habib Bourguiba 1987 yılına kadar görevde kalmıştır. 1987 yılında dönemin başbakanı Zine El Abidine Ben Ali, Bourguiba'nın sağlık sorunlarını gerekçe göstererek Cumhurbaşkanlığına devralmıştır. 1999'da ülkedeki ilk çok partili Cumhurbaşkanlığı seçimi gerçekleştirilmiştir. 2009'da yapılan seçimlerde Ben Ali %89,62 oy oranıyla beş yıllık dönem için beşinci kez seçilmiştir.

Aralık 2010'da yüksek işsizlik, yolsuzluk, yoksulluk ve yüksek gıda fiyatlarını protesto amacıyla başlayan sokak gösterilerinin devamında, Ocak 2011'de patlak veren isyan sonucunda, 14 Ocak 2011'de Devlet Başkanı Ben Ali hükümeti feshetmiş ve ülkeden ayrılmıştır. Ocak ayı sonunda Başbakan Ghannouchi Fouad M'Bazaa'nın geçici devlet başkanlığında, ulusal birlik hükümeti kurulduğu açıklanmıştır.

24 Temmuz'da gerçekleştirilmesi planlanan seçimler 23 Ekim 2011'de gerçekleştirilmiş ve Ennahda partisi oyların %37'sini alarak parlamentoda 89 koltuk kazanmıştır. Ülkede siyasi dengenin sağlanabilmesi amacıyla, Cumhurbaşkanı Congress for Republic'den (orta sol)

Moncef Merzouki, Başbakan Ennahda'dan Hamadi Jebali, Meclis Başkanı ise Ettakattol'dan (sol) Mustafa Bin Jaafar olmuştur. Başbakan Hamadi Jebali'nin açıkladığı kabinede Ennahda stratejik bakanlıkları elde etmiştir. Parlamento bir yıl için görevde olup, yeni anayasa ilan edildikten sonra yeni seçimlerin gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bu doğrultuda, Parlamento Anayasa yazım çalışmalarına Şubat 2012'de başlamış ve anayasa metni Ocak 2014'te onaylanmıştır.

Ekim 2012'de başkanlık ve parlamento seçimlerinin Haziran 2013'de yapılmasına karar verilmekle birlikte 6 Şubat 2013 günü muhalif politikacı Şükri Belyd'in öldürülmesi sonrası ülkede karışıklıklar tekrar başlamıştır. Ülkede 2011 yılından beri uygulanmakta olan olağanüstü hal Tunus Cumhurbaşkanı Moncef Merzouki tarafından Haziran ayına uzatılmış, Başbakan Hamadi Jebali'nin istifasına neden olmuş ve yeni bir hükümet kurulmuştur. Söz konusu olağanüstü hal durumu ilk etapta 3 Temmuz 2013'e kadar uzatılmış ve Merzouki tarafından güvenlik güçlerinin önerisi sonucunda Başbakan ve Tunus Ulusal Meclis Başkanı ile gerçekleştirdiği görüşmeler neticesinde olağanüstü halin üç ay daha uzatılması kararlaştırılmıştır. Ülkede Aralık 2013'ten sonra ortaya çıkan politik istikrar sayesinde Tunus Devlet Başkanı Sn. Merzouki tarafından 6 Mart 2014 tarihinde olağanüstü hal kararı kaldırılmıştır. Bu doğrultuda, Cumhurbaşkanı El Bacı Kaid el Sebsi olup, başbakanlık görevini Youssef Chahed yürütmektedir.

Bu arada, Cezayir ile sınır dağlık bölgesinde, İslamcı militanlarla mücadele için yapılan askeri hareketin arazi koşulları ve militanların gerilla taktikleri nedeniyle çok uzun süreceği tahmin edilmektedir. Turistik tatil köyleri gibi kalabalık yerleşim yerlerine ve ekonomik altyapıya yapılacak terörist saldırıların, özellikle laik partilerin seçimlerdeki performansının artmasına neden olabilir. Ekonomik durum düzelmez ise yeni hükümet de istikrarı korumak için mücadele edecektir. Kısa vadede istihdamda ve yaşam standardında gelişme beklenmemekte olup halkın memnuniyetsizliğinin devam edeceği tahmin edilmektedir. Önümüzdeki dönemde, siyasi istikrar ekonomik beklentilerin iyileşmesine bağlı olacaktır. Alternatif bir senaryo ise; Siyasi istikrarı tamamen bozacak siyasi bir geçişin yaşanması, ekonomik koşulların daha da bozulması ve artan terörist saldırılar nedeniyle oluşacak memnuniyetsizlikten kaynaklanacak istikrarsızlıktır. Ancak, istikrarsızlık kitlesel kayıplara sebep olmadığı sürece ordunun hükümeti devirmesi beklenmemektedir.

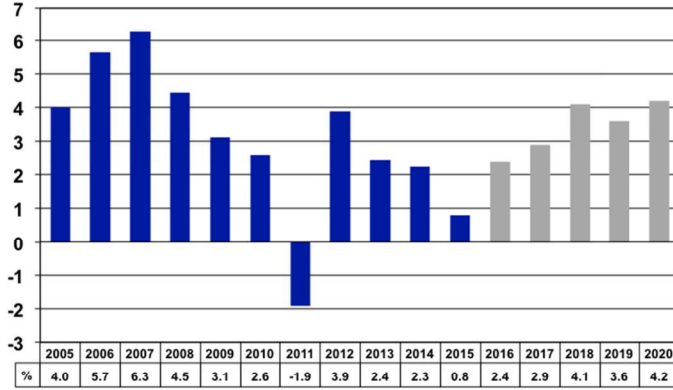
Genel Ekonomik Görünüm

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
GSYİH (milyar dolar)	45,1	46,1	47,4	43,8	45,4	43.156
Kişi Başına düşen GSYİH	4.144	4.196	4.266	3.901	4.000	3.884
Reel Büyüme Hızı (%)	3,9	2,4	2,3	0,8	1,7	1,10
Enflasyon Oranı (ortalama, %)	5,6	6,1	5,5	4,9	4,0	4,8
İhracat (milyar \$)	17,0	17,1	16,7	14,1	13,7	2,0*
İthalat (milyar \$)	23,1	23,0	23,4	19,1	18,8	3,1*
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-3,7	-3,9	-4,3	-3,9	-4,1	-1,1*
Toplam Dış Borç (milyar \$)	25,3	25,7	26,4	28,4	30,7	-

Kaynak: BMI, IMF. *2017 Ocak-Şubat

Tunus ekonomisi bölgedeki en çeşitlendirilmiş ekonomi olup, kıtanın en yüksek yaşam standartlarına sahip olan ülkelerinden biridir. Her ne kadar komşuları Libya ve Cezayir gibi geniş hidrokarbon rezervlerine sahip olmasa da uzun dönemli hükümet politikaları sayesinde tarım, turizm ve imalat sanayiinde büyümüştür. Ekonomi, turizm başta olmak üzere, hizmet sektörü, tarım, tekstil, konfeksiyon, hafif sanayiler ile petrol ve fosfat üretimine dayanmaktadır.

Yıllık GSYİH Büyüme Oranları (%)

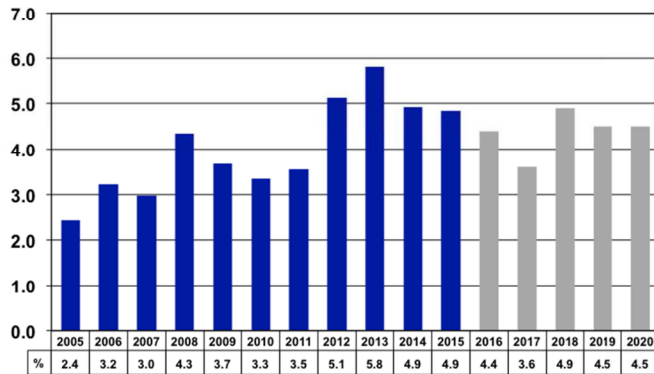

Kaynak: ISA Economic Forecasts, national statistics

Serbest piyasa ekonomisi 1980'li yılların sonlarına doğru ağırlık kazanmaya başlamıştır. Tunus ekonomisi tarım, madencilik, enerji ve imalat sektörleriyle gelişen bir ekonomidir. Tunus, tarım ve balıkçılıkta, özellikle zeytinyağında önemli bir tedarikçi ülke konumundadır. Dünya fosfat üretiminde ilk sıralarda yer alan Tunus, fosfatı işleyerek fosforik asit ve gübreye dönüştürmektedir. Tunus aynı zamanda önemli bir turizm merkezidir. Turizmin ülke GSYİH'si ve istihdamında rolü büyüktür. Başta Fransa olmak üzere tüm AB ülkeleri ile önemli ticaret ilişkileri mevcut olup, AB'nin 4. büyük tekstil tedarikçisi konumundadır.

Tunus devrim sonrasında ekonomik olarak küçülme sergilemiştir. 2008 yılına kadar ortalama %5 oranında büyüme sergileyen ülke küresel krizin etkisiyle 2008 yılında %4,6, 2009 yılında %2,7, 2010 yılında %3,9 oranında büyümüştür. 2011 yılında yaşanan Arap Baharı ile birlikte ekonomisi yaklaşık %2 oranında küçülen ülkenin 2012'de %3,6, 2013 yılında %2,7 büyüdüğü; 2014 yılında %3 oranında büyüme sergileyeceği tahmin edilmektedir.

Yıllık Enflasyon Oranları (%)

Kaynak: ISA Economic Forecasts, national statistics

Tunus GSYİH'sinin %8,9'unu tarım, % 61,5'ini hizmet, % 29,6'sını ise sanayi sektörü oluşturmaktadır. Enflasyon artış oranı göreceli olarak düşük seviyede olup 2012 yılı itibariyle %5,6 olan enflasyon oranının 2013 yılında %6'ya yükseldiği tahmin edilmektedir. Tunus ekonomisinin en güncel problemi işsizlik olarak görülmektedir. 2012 için işsizlik oranı %16,7 olarak gerçekleştiği tahmin edilmekle birlikte 2011 yılına göre %2,2 oranında bir azalma meydana gelmiş, genç ve kadın nüfusunun işsizlik oranı sırasıyla %33, %24 oranlarında gerçekleşmiş olup, yüksek seyretmektedir. Tunus'un önemli oranlarda eğitilmiş (üniversite mezunu) ve yetenekli işgücüne sahip olması ve üniversiteli işsiz oranının fazlalığı bu sorunu daha kritik hale getirmektedir.

Tunus, 1995 yılında AB ile bir ortaklık anlaşması imzalamıştır. Bu, AB ile 2008 yılına kadar tarım ürünleri dışında sınaî ürünlere uygulanan gümrük duvarlarının kaldırılmasını öngören bir anlaşmadır. Söz konusu anlaşmanın devamında Tunus, Kasım 2012'de "İleri ve Ayrıcalıklı Ortak" statüsüne yükseltilmiştir.

Mısır, Fas ve Ürdün ile Serbest Ticaret Anlaşması bulunan Tunus, Genel Preferanslar Sistemi çerçevesinde ABD, Kanada, İsviçre, Avustralya ve Japonya'nın da tercihli tarifelerinden yararlanmaktadır.

Yaşanan olaylar sonrasında orta vadede Tunus'un yaşayabileceği en önemli mesele ekonomik reformlardır. Özellikle %20'lere ulaşan işsizlik oranı akabinde gerçekleştirilecek reformlarda bölgesel eşitsizlik ve farklılıkların giderilmesi gerekmektedir. Ayrıca Tunus'taki bir diğer önemli sorun da iş imkanları ile insan kaynağının niteliği arasındaki farklılık, zayıf altyapı ve yabancı yatırımlardır.

Yeni hükümet ekonomiyi dengelemek için büyük bir çaba sarfetmektedir. Özellikle iş çevrelerinin ve yatırımcıların ülkeye çekilmesi, bütçe açığının kontrol altına alınması, işsizliğin azaltılması, bölgeler arasındaki dengesizliklerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Hükümet, yatırımcıları desteklemek için yabancı yatırımcıların ülkeye gelmeleri, yatırım yapmaları konusunda açık olduklarını ve ekonomide reforma gideceklerini belirtmekte olmasına rağmen ekonominin stratejik sektörleri (finans, hidrokarbon, ulusal havayolu, elektrik ve gaz dağıtımı ve su kaynakları) hala devlet kontrolündedir.

2018 yılına kadar Tunus'un GSYİH'ndeki artışın yılda %4'ün üzerinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu dönemde, sanayi üretiminin yılda ortalama %4,2 oranında büyümesi ve tarım üretiminin ise %2,6 oranında büyümesi beklenmektedir. Aynı dönemde enflasyonun yılda ortalama %4,6 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

Sektörler

Tarım ve Balıkçılık

Tarım ve balıkçılık Tunus ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. 2012 yılı rakamlarına göre sektörün GSYİH'deki payı%13 seviyesindedir. Bunun yanı sıra ihracatın %9'u tarım sektörü tarafından gerçekleştirilmektedir. Sektör nüfusun %16'sını istihdam etmektedir.

Tarım alanlarının büyüklüğü 8,5 milyon hektar olup bunun 4,9 milyon hektar'ı kullanılmaktadır. Bu alanların %90'ı özel sektöre aittir. Ülkede tarımla uğraşan nüfus 516.000

dolaylarındadır. XI. Kalkınma Planında tarıma özel yer ayrılarak üretimin artırılması öngörülmektedir. Bunun için modern teknik ve yöntemlerin kullanılmasının gereği vurgulanmaktadır.

Zeytincilik ve zeytinyağı belli başlı tarım ürünlerinin başında gelmektedir. Tunus, İspanya ve İtalya gibi ülkelerin dahil olduğu AB grubundan sonra en fazla zeytinyağı üreten ülkedir.

Üretimin yaklaşık %75'i ihraç edilmekte olup, Tunus dünyanın en büyük dördüncü zeytinyağı ihracatçısıdır. Aynı zamanda Tunus dünyanın en büyük hurma ihracatçısıdır.

Ülkenin başlıca ihracat maddeleri; zeytinyağı (%43), deniz ürünleri (%14), hurma (%13), hububat (%12), tohum yağları (%3), meşrubat (%8), konserve ürünleri (%4) ve diğer tarım ürünleridir (%3).

Tarım ve balıkçılık sektöründe ihraç edilen ürünlerin ülkelere göre dağılımlarına bakıldığı zaman; İtalya %42 ile ilk sırada yer alırken, onu, %14 ile İspanya, %13 ile Fransa, %6 ile İsviçre ve %5 ile Almanya izlemektedir.

Ülkenin başlıca ithalat maddelerine bakıldığı zaman, hububat (%56), tohum yağları (%26), şeker (%13) ve deniz ürünleri (%5) ilk dört sırayı almaktadır.

Tunus'ta 21 baraj bulunup yıllık su kapasitesi 4,5 milyon m³tür. Tüm bunlarla birlikte, Tunus'taki tarım sektörü yapısal zayıflıklarla karşı karşıya bulunmaktadır. Yağış miktarındaki düşüş, toprak erozyonu ve kuraklaşma halen tarım sektörünü çok fazla etkilemektedir. Sulama için su kaynakları sınırlı olup çiftçiler yeni teçhizat veya teknik tedarik için kredi bulmakta zorlanmaktadır. Aynı zamanda işgücü yaşlı olup makineleşme seviyesi ve böcek ilacı kullanımı düşüktür. Ticari engeller de yerel gıda fiyatlarının yüksek olmasına neden olmaktadır. Gıda alanındaki sübvansiyonlar ve ihraç edilen ürünlerin fiyatının düşük olması tarım sektörünün yeterince verimli olamamasının başlıca nedenleri arasında yer almaktadır.

Sanayi

Sanayi sektörü GSYİH'nın %29,6'sını oluşturmaktadır. En önemli sanayi ürünü fosfat ve fosfattan üretilen gübredir. Tunus yıllık 10 milyon tonluk üretimiyle dünyanın dördüncü büyük fosfat üreticisidir. Fosfat madenciliği ve sanayisi dışında makina-elektrik (27,3), tekstil-konfeksiyon ve deri (%19,1), gıda sanayi (%17,6), kimya sanayi (%13) ile seramik ve cam sanayi (%9,4) diğer önemli sektörlerdir.

İmalat sanayii, çoğunlukla ihracata yönelik üretim yapmakta olup, Tunus'un ekonomik büyümesinin motoru konumundadır. 2011 yılında toplam ihracatın %70'ini imalat sanayii ürünleri oluşturmakta olup, ülkenin en önemli döviz sağlayıcısıdır.

İmalat sanayisinde öncelik verilen alanlardan biri de gıda ürünleri işlemedir. Makarna, salça, margarin gibi ürünlerde ihraç edebilirlik seviyesinin geliştirilmesine önem verilmektedir.

Tunus'ta mekanik-elektrik parça imalatı, küçük sermayeler ve AB ülkeleri arasında ortak yatırım şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu sektörde özellikle otomotiv sektöründe kullanılan makas, motor, debriyaj, transformatör, akümülatör gibi parçalar üretilmektedir. Bu sektör

1990'lardan itibaren hızlı bir gelişme göstermiştir. Dünyadaki toplam araç motoru, tel ve kablo üretiminin %1'i Tunus'da yapılmaktadır. İhracatın %90'ı başta Fransa ve Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine yapılmaktadır.

Tunus, konfeksiyon imalatında Avrupa için iyi bir tedarikçidir. Üretim maliyetindeki avantaj, Avrupa'ya yakınlık, vasıflı eleman teminindeki kolaylık, siyasi kararlılık, vergilerdeki avantajlar, düşük işçi maliyetleri nedeniyle bu sektörde yatırım yapılması avantajlıdır. 2009 yılında tekstil piyasası %7,6 oranında gerilemiştir. 2010 yılında pazar %3,3 daralmıştır fakat 2011 yılında pazarda % 6,9'luk büyüme söz konusudur. 2009 yılında yaşanan ekonomik resesyonun hammadde fiyatlarını arttırması sonucunda ülke Çin pazarı ile rekabet edememiş, bu nedenle Tunus'un pazar payı azalmıştır. Tunus'da tekstil sektöründe faaliyet gösteren 2.976 firmanın %58'i ürünlerini dış pazara ihraç etmektedir. Tekstil sektörü, Tunus ihracatının %26,4'ünü oluşturmakta olup toplam tekstil ihracatının %92'si hazır giyimdir. Üretimin %92'si, Fransa başta olmak üzere, İtalya, Almanya, Belçika ve diğer AB ülkelerine gönderilmektedir. Tunus AB'nin 4. büyük tekstil tedarikçisidir.

Kimya sanayii özellikle fosfatın işlenmesine, çimento, cam ve seramik yapımına dayanmaktadır. Kimya sanayisi büyük ölçüde ilaç ve daha sonra lastik sanayisindeki büyümeye bağlı olarak gelişme kaydetmiştir. Buna ek olarak, gübre, boya, deterjan, kozmetik sektörleri kimya sanayisinin başta gelen sektörleridir. Kimya sanayisinde devlet kuruluşları hâkim durumda olmakla beraber, özellikle boya ve tutkal üretiminde özel sektör de yer almaktadır.

Madencilik

Tunus Hükümeti, madencilik sektöründe etkinlik ve verimlilik sağlamak amacıyla reform programları oluşturmuştur. Fosfat ve kurşun madenciliğinde kullanılan teknikler yenilenmiştir. Dünyanın en büyük ham fosfat üreticilerinden biri olan Tunus'ta fosfat madenciliği, bir kamu şirketi olan CPG'nin tekelinde olup, ülkenin güneybatısındaki Gafsa'da çıkarılmaktadır.

Kimya sanayisinin temelini oluşturan fosfatın yanı sıra çıkarılan diğer mineraller demir, kurşun ve çinkodur. Büyük bir kısmı El Foudladh çelik işlerini desteklemekte kullanılan demir üretimi, ana Jerissa madenindeki rezervlerin azalması nedeniyle 1993 yılından itibaren düşmeye başlamıştır. Çinko üretimi de, Boujdeur madenindeki rezervlerin tükenmesi ve madenin kapanmasıyla birlikte 2004 ve 2005 yıllarında keskin bir düşüş yaşamıştır.

Kanıtlanmış petrol rezervleri yaklaşık 425 milyon varil, doğal gaz rezervi ise 65 milyar m³ ve olup Tunus'un gaz rezervlerinin 2/3'ü offshore'dur. Tunus'un gaz rezervi, komşuları olan Libya ve Cezayir'e kıyasla çok azdır. Söz konusu rezervin büyük bölümü offshore olup, ülkenin en büyük doğalgaz sahası olan Miskar, British gas (BG) tarafından işletilmektedir. Ülkenin doğalgaz üretiminin %80'i bu saha tarafından karşılanmaktadır. Yıllık üretim 2,97 milyar m³tür. 1 Ocak 2012 tarihi itibarıyla Tunus Afrika'nın 11. en büyük doğalgaz üreticisi konumuna gelmiştir.

Tunus'un petrol üretiminin yaklaşık %76'sı güney ve doğu bölgelerinden (El Borma, Ashtart, Sidi el Kilani, Ouedna, Adam ve Didon) sağlanmaktadır. Petrol üretimi Tunus'un petrol ihtiyacının sadece %46'sını karşılamaktadır.

Tunus'un en büyük petrol sahası Cezayir sınırında yer alan ve ENI-AGIP ortaklığı tarafından işletilen El Borma'dır. 100 milyon varillik tahmini rezerve sahip ve kamuya ait ETAP tarafından işletilen Ashtart ise ülkenin ikinci büyük sahasıdır. Ülke üretiminin %75'i bu iki sahadan karşılanmakta olup daha yeni orta büyüklükte sahalar arasında Sidi Cilani, Adam, Didon, Cercina ve Franing yer almaktadır.

Elektrik

Ülke, 136.000 km'lik elektrik ağına sahiptir. Elektriğinin %72'si ulusal elektrik şirketi 'Société Tunisienne d'Électricité et du Gaz' (STEG) tarafından temin edilmektedir. 2002'de hizmete giren ve özel enerji şirketi olan Rades 2 ise, Tunus'un elektrik ihtiyacının %22'sini sağlamaktadır.

2005'de batıda Feriana'da 118 mw kapasiteli ve başkent Tunus'un bir banliyösü olan la Goulette'de 123 mw kapasiteli yeni elektrik santralleri kurulmuştur. İngiltere'nin BG Group şirketi 600 milyon dolar değerinde 500 mw'lık bir santrali Sfaks yakınlarındaki Barca'da kurmaktadır. Tunus ve İtalyan hükümetleri Cap Bon'da 1200 mw kapasiteli yeni bir elektrik santrali kurmayı düşünmektedirler. Buradaki üretimin %70'i denizaltı kablolarıyla İtalya'ya nakledilecektir. Söz konusu santral toplamda 2,5 milyar Euro'ya mal olacaktır.

Turizm

Turizm Tunus ekonomisi içerisinde en önemli sektörlerden birisini oluşturmaktadır. İmalat sanayiinden sonra en fazla döviz getiren sektördür. GSYİH'nin içindeki payı %7'dir. Ülkede yaklaşık 400.000 kişi (Toplam istihdamın yaklaşık %15'i) geçimini bu sektörden kazanmaktadır.

2012 yılında Tunus'u 6,9 milyon kişi ziyaret etmiş ve ülkenin turizm gelirleri 2011 yılına göre %30 artış göstermekle birlikte devrim öncesi dönemin %10 gerisinde kalmış ve 3,1 milyar TD (1,8 milyar dolar) olarak gerçekleşmiştir. Ziyaretçilerin %70'den fazlası Batı Avrupa ülkelerinden gelmektedir.

2013 yılı verilerine bakıldığı zaman, Tunus Turizm Departmanından alınan bilgiye göre 1 Ocak- 20 Haziran tarihleri arasında bir önceki yılın aynı dönemine göre turist sayısı %3,4 artış göstererek 2,4 milyon olmuştur.

Tunus hükümeti ülkeye gelen turist sayısını 2016 yılına kadar 10 milyon turist sayısına yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda termal turizmin yanında güneş tedavileri, golf, çöl ve gemi turizmi gibi alterNatif alanlarda sektör çeşitlendirilmeye çalışılmaktadır.

Ayrıca Tunus son yıllarda özellikle sağlık ve termal turizmini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Devlet bütçesinden turizm sektöründeki yatırımlara 65,7 milyar dolar ayrılmıştır. Turizm sayesinde el sanatları sektörünün de gelirleri artmış, çalışan nüfusun %10'una tekabül eden 300.000 kişinin çalıştığı el sanatları sektörünün gelirleri yaklaşık 150 milyon dolar olmuştur. El sanatları sektörü toplam ihracatın % 4'ünü oluşturmaktadır.

Tunus'un sınır komşuları Magreb Ülkelerinin de Tunus'a olan ilgisi artmıştır. Libya ve Fas başta gelmektedir.

Altyapı

Oldukça gelişmiş bir altyapıya sahip Tunus'ta yedi ticari liman, Skhira'da bir petrol terminali ve 23 küçük liman ve 7 uluslararası havaalanı faaliyet göstermektedir. 31.000 km'lik yol ağına sahip Tunus'ta başkent Tunus ve Doğu kıyısında yer alan Sousse şehrini bağlayan dört şeritli bir paralı otoyol bulunmaktadır. Tunus ve Libya, Sfax ile Trablus arasında 533 km'lik bir otoyol yapmayı planlamaktadır.

Tunus, ulaşım ve iletişim altyapısını daha modern hale getirmek istemektedir. Bu doğrultuda devlet daha az müdahaleci bir tutum sergileyerek özelleştirmeye yönelmiştir. Ulaşım ve iletişim alanındaki yatırımlar, hükümetin 9. (1997-2001) ve 10. (2002-6) kalkınma planları doğrultusunda gözle görülür bir biçimde artmıştır. Hükümet bu yatırımların daha çok özel sektör tarafından yapılmasını istemektedir. Hükümetin 11. Kalkınma Planı çerçevesinde ulaşım ve iletişim yatırımlarına 5,8 milyar dolar ayrılmıştır.

Tunus'un 9 adet uluslararası havalimanı bulunmakta olup, en büyük havaalanı Carthage Havalimanıdır. Ayrıca, Teknoloji ve Ulaştırma Bakanlığı'nın, Tunus'un 60 km güneyinde yer alan Enfidha ve Monastir havaalanlarının inşası ve işletmesi için açtığı ihaleyi Tepe Akfen (TAV) Holding kazanmıştır. Bu kapsamda yılda 30 milyon yolcu kapasiteli 400 milyon Euro'luk Enfidha Havaalanının inşası TAV Holding tarafından gerçekleştirilmiş olup, 40 yıl süreyle de TAV tarafından işletilecektir. TAV Holding ayrıca Monastir havaalanının işletmesini de 40 yıl süreyle üstlenmiştir.

Tunus'un toplam 2,167 km'lik demiryolu ağı mevcuttur.

Tunus, 2006 Aralık ayında Fransa'yla tuzdan arındırma, enerji üretme ve bilimsel araştırmalar gibi alanlarda nükleer enerjinin kullanımını arttırmak için anlaşma imzalamıştır. Tunus nükleer gücü enerjide bağımsızlığını kazanmak, petrol ve gaz ithalatını mümkün olduğunca kırmak için bir araç olarak görmektedir. "Societe Tunisiene d'electricite et du gaz" (STEG) ilk nükleer enerji fabrikasının 2020'de açılacağını açıklamıştır.

Ülkede mevcut büyük yatırım projelerinden bazıları şunlardır: Ama Dubai Yüzyılın Şehri Projesi, Rades-La Goulette Köprüsü, Bukhatir Group Tunis Spor Şehri Projesi, Al Maabar, Bled El Ward veya Rüya Şehir Ariana Projesi, Tunis Finansman Limanı Projesi, Kültür Şehri Projesi, Küçük Sicilya Projesi, Abu Dhabi Investment House Porta Moda Projesi, Taparura Projesi.

Müteahhitlik Hizmetleri

Tunus müteahhitlik ve inşaat sektörü Ekipman, İskan ve Arazi Planlama Bakanlığı'nın idaresi altındadır. Bakanlık, lojman inşası, alt yapı çalışmaları ve kamu binalarının inşası gibi faaliyetleri yönetmektedir. Tunus ekonomisinde tekstil, gıda sanayi ve tarımdan sonra dördüncü sırada inşaat sektörü almaktadır.

Nüfusun % 80'inin kendi evinde oturduğu ve 2005 yılında yürürlüğe giren yabancıların ekonomik ve turistik amaçlı belirlenen bölgelerde mülk edinmelerinin kolaylaştırılmasına ilişkin yasa dikkate alındığında, gayrimenkul inşaatında son 10 yılda görülen yıllık ortalama % 3 oranındaki artışın, önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir.

Tunus yabancı şirketlere finansmanı uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan çok büyük projeler ya da aşağıda belirtilen alanlarda çalışma imkanı sağlamaktadır.

- Jeolojik etüdler
- Topoğrafik etüdler
- Çevre ile ilgili etüdler
- Deniz içerisinde gerçekleştirilen etüdler
- Fizibilite çalışmaları
- Mühendislik çalışmaları
- Liman ve havalimanı inşa çalışmaları.

Tunus, mali ve finans piyasalarındaki istikrar, dinamik bankacılık sistemi sayesinde, kısa bir dönemde önemli bir finans merkezi haline gelmiştir. Bağımsız araştırma kuruluşlarının raporlarına göre Tunus, Kuzey Afrika'nın en önemli finans merkezi olarak kabul edilirken, Arap ülkeleri arasında ise en büyüklerinden birisi konumundadır. Ülkede bankacılık sistemi Tunus Merkez Bankasının kontrolü ve denetimi altındadır. Tunus'ta 20 mevduat bankası ve 14 mali kuruluş bulunmaktadır. Mali kuruluşların 2 tanesi ticari banka, 10 tanesi leasing ve 2 tanesi de factoring şirkettir. 11 adet de yabancı bankaları temsil eden ajanslar ile 8 off-shore banka faaliyet göstermektedir.

Büyük inşaat projeleri için Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Afrika Kalkınma Bankası gibi kuruluşlardan finansman yardımı almaktadır. Elektrik üretiminin özelleştirilmesinin ardından, hükümet havalimanı, liman ve su işleri ile ilgili inşa projelerini de özelleştirme yolunda büyük adımlar atmıştır. Tunus, Afrika Kalkınma Bankası'nın inşaat sektörü ile ilgili verdiği kredilerin % 15'lik kısmını kullanmaktadır. Tunus'ta birçok büyük yatırım projesi bulunmaktadır. Bunlar içinde en önemlileri aşağıda sunulmaktadır.

TAV Holding, Enfidha Uluslararası Havaalanı: Yıllık 30 milyon yolcu kapasiteli Enfidha Uluslararası Havaalanı Projesi, TAV Holding tarafından inşa edilmekte olup bilahare 40 yıl süreyle yine TAV Holding tarafından işletilecektir. Toplam 400 milyon Euro'luk Enfidha Havaalanı, Tunis Carthage havaalanındaki yoğun trafiği azaltacak ayrıca, Tunus ticaretine büyük katkı sağlayacaktır. Yaklaşık 6.000 hektarlık geniş bir araziye sahip olan havaalanı projesi dört faz olarak planlanmıştır.

Sama Dubai, Yüzyılın Şehri Projesi: Sama Dubai Holdingin yapmış olduğu 25 milyar dolarlık Yüzyılın Şehri veya Akdenizin Kapısı isimli projedir. Bu mega proje 830 hektarlık bir alan üzerinde bulunmaktadır. 15 yılda tamamlanacak olan bu proje yerleşim alanı, lüks oteller, çok amaçlı binalar, 100 katlı gökdelen ve birçok kule, yat limanı, kültür ve eğlence merkezleri ve turistik tesislerden oluşmaktadır. Ağustos 2007'de anlaşmaya varılan bu proje, ekonomik büyümeye % 0,5'lik ek katkı sağlayacak ayrıca, 300,000 kişiye istihdam imkanı yaratacaktır. 15 yılda tamamlanması planlanan bu proje çeşitli etaplar halinde tamamlanacaktır. Projenin 14 milyar dolarlık kısmı Sama Dubai tarafından, geri kalan kısım ise diğer ekonomik kuruluşlarca finanse edilecektir. Ancak, finansman imkanı bulunamaması nedeniyle proje fiilen başlatılamamıştır.

Rades-La Goulette Köprüsü: Tunus ve Japon ortaklığıyla yapılmakta olan köprü projesinin maliyeti 112 milyon dolardır. İnşasına Ağustos 2004'de başlanmış olup, uzunluğu 14,65 kmdir. Köprü başkent Tunus'un kuzey ve güney banliyösünü bağlamaktadır. Söz konusu

projenin köprü kazıklarının çakılmasına ilişkin kısmı 2004 yılında STFA tarafından gerçekleştirilmiştir. 21 Mart 2009 tarihinde resmi bir tören ile açılmıştır.

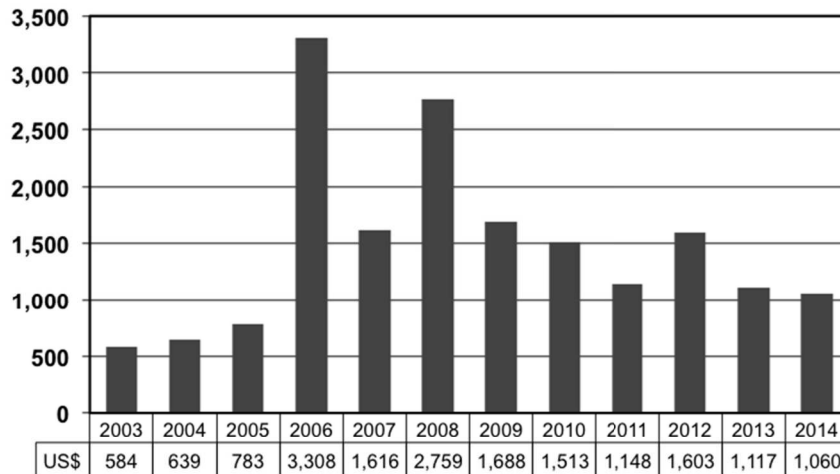
Bukhatir Group, Tunis Spor Şehri: Tunis Spor Şehri Projesi Mayıs 2008’de başlamış olup Tunus BAE ortak yatırımdır. Toplam 5 milyar dolarlık proje ile 255 hektarlık alanda golf sahası, futbol, voleybol, basketbol, hendbol, tenis, yüzme, atletizm ve diğer spor dallarını içeren 9 spor akademisi, 36 hektarlık alan içerisinde 10.000 seyircilik futbol stadyumu ile 5.000 seyircilik spor salonu, olimpik yüzme havuzu inşaatı öngörülmektedir. Projenin bir diğer kısmı ise yerleşim alanı, dinlenme tesisleri, lüks oteller, kuleler, villalar ve alışveriş merkezleri ile poliklinikleri kapsamaktadır.

Taparura Projesi: Tunus’un en önemli projelerinden biridir. Çeşitli sanayiler nedeniyle kirlenilen Sfax şehrinin kuzey sahilinin temizlenmesi ve rehabilite edilmesi projesidir. Projenin 1. aşaması Nisan 2006’da başlamıştır. Avrupa Kalkınma Bankası tarafından finanse edilen yaklaşık 100 milyon dolarlık bir projedir. Projenin 260 hektarlık kısmı ıslah edilmiş olup, bu bölüm 3 km.lik sahil ile dinlenme tesisleri ile yeni turizm projelerine ulaşacak bir sahil yolu oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

Enerji

Enerji alanında da yatırımlar yapılmakta olup, özellikle İtalyanlarla yürütülen ve 2014’de tamamlanacak olan El Haouria projesi 1200MW elektrik üretmeyi planlamaktadır. Bunun 800 MW’nın denizaltı kablolarla Sicilya’ya ihracatı, 400 MW’ının da iç piyasada tüketilmesi öngörülmektedir. Ayrıca Fransız Alstom firmasıyla yürütülen 3 ayrı elektrik üretim proje bulunmaktadır. Diğer taraftan Sfax yakınlarında 2020 yılında kurulması planlanan nükleer enerji projesi bulunmaktadır. Birçok Tunuslu mühendis hâlihazırda eğitim programlarına başlamıştır. Güneş ve rüzgar enerjileriyle ilgili projeler de mevcut olup, Bizerte rüzgar enerjisi yatırımının ülke kapasitesini % 4 artırması beklenmektedir.

Yatırımlar

Kaynak: UNCTAD

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (milyon dolar)

2011 yılında Tunus’a doğrudan yatırımlar 1.615 milyon Tunus Dinarı, portföy yatırımları 102 milyon Tunus Dinarı toplam yatırımlar ise 2010 yılına göre 1.718 milyon Tunus Dinarı olarak

gerçekleşmiş olup, 2012 yılında ise doğrudan yatırımlar 2,996 milyon Tunus Dinarı, portföy yatırımları 83 milyon Tunus Dinarı, toplam yatırımlar ise 3.079 Tunus Dinarı olarak gerçekleşmiştir.

2012 yılında gerçekleştirilen yatırımlar ile birlikte 123 yabancı ortaklı yeni firma üretime başlamış, 185 fitma Tunus'da halihazırda varolan yatırımlarını büyüttü ve 10.263 kişiye istihdam sağlanmıştır.

Yabancı yatırımların sektörel dağılımları incelendiği zaman, imalat sanayii %52'lik payla birinci sırada yer almaktadır. İmalat sanayiini %35'le hizmetler sektörü, %11 ile turizm ve %2'lik payla tarım sektörü izlemektedir. Yatırımların toplamına bakıldığı zaman 3,068 firma Tunus'da faaliyet göstermekte ve 330,000'den fazla istihdam yaratmaktadır.

İmalat sanayisine yönelik yatırımlar ağırlıklı olarak Fransa, İspanya ve İtalya gibi AB ülkelerinden gelirken enerji yatırımlarında İngiltere birinci, İtalya ikinci, Avusturya ise üçüncü sırada yer almış.

Ülkede ihracat yapan firmalara vergi indirimleri, gümrüksüz ithalat ve diğer bazı teşvikler sağlayan "offshore" sistemi yabancı yatırımcılar tarafından tercih edilmektedir.

Tunus'da yatırımı olan yabancı şirketler arasında Autoliv, Benetton, British Gas, Danone-STIAL, Fuba Printed Circuits, Gardeur, Gruner AG, Kaschke-ZKE, Leoni AG, Philips, Pirelli-STIP, Sioen, Soci t  G n rale-UIB, Stedim Bag Technology, T l performance, Unilever, Van de Velde, Van Laack yer almaktadır. Tunus'da yatırım yapan diğ r firmalar, Lacroix, Stanford Reynolds, Metzeler, Societe tuniso-algerienne de ciment blanc olmuştur.

Yabancı sermayeli şirket hissedarlarının ortak oldukları şirketlerden elde edilen kar payları Tunus'ta vergiye tabii olmayıp yabancı ortaklar bunu serbestçe yurtdışına transfer edebilmektedirler.

Üretim maliyetlerindeki avantajlar, AB ile serbest ticaret alanı ve diğ r Arap  lkeleriyle yapmış olduğu serbest ticaret anlaşmaları çerçevesinde Tunus'da öncelikli yatırım alanları şunlardır: Bilgi işlem ve haberleşme teknolojileri, elektrik elektronik, mekanik (özellikle otomotiv sektörüne yönelik mekanik parçalar ve yan sanayi), tekstil, gıda sanayisi, deri ve ayakkabı.

Tunus'da biri Zarzis'in güneyinde diğ ri Bizerte'nin kuzeyinde olmak üzere iki serbest bölge faaliyette olup söz konusu bölgeler kapsamında yatırımcılara sunulan avantajlar arasında 10 yıl süreyle vergiden muafiyet; sermaye, gelir ve karın serbest transferi; üretimde kullanmak kaydıyla gümrüksüz ithalat yer almaktadır.

World Investment Report verilere göre, Tunus'a yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımı 31,3 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Tunus Yabancı Sermaye Ajansı (FIPA)'nın verilerine göre, Tunus'ta 3.135 yabancı firma faaliyet göstermektedir.

Dış Ticaret

Tunus'un dış ticaretine baktığımızda, 2014 yılında ihracatın 16 milyar \$, ithalatın ise 23,6 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Yıllar itibarıyla giderek artan bir şekilde dış ticaret açığı veren Tunus, 2006 yılında 2,9 milyar \$ dış ticaret açığı verirken, 2015 yılında bu açık 3,8 milyar \$ düzeyindedir.

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2003	8.026	10.951	18.977	-2.925
2004	9.684	12.736	22.420	-3.052
2005	10.493	13.174	23.667	-2.681
2006	11.694	15.007	26.701	-3.313
2007	15.165	19.099	34.264	-3.934
2008	19.319	24.638	43.957	-5.319
2009	14.445	19.096	33.541	-4.651
2010	16.426	22.215	38.641	-5.789
2011	17.846	23.952	41.798	-6.106
2012	17.007	24.470	41.477	-7.463
2013	17.060	24.266	41.326	-7.206
2014	16.768	24.814	41.582	-8.046
2015*	12.930	16.786	29.716	-3.856
2016	13.216	16.796	30.012	-3.580

Kaynak: ITC Trademap, (*) Yansıtılmış veriler.

Tunus, dış ticaretinin ağırlıklı bölümünü AB ülkeleriyle gerçekleştirmektedir. En yoğun ticari ve ekonomik ilişkilere sahip olduğu AB ülkeleri Fransa, İtalya ve Almanya'dır. 1 Ocak 2008 tarihinden itibaren Tunus ile AB arasında serbest ticaret alanı oluşturulmuştur. Tarifelerin indirimi sanayi sektörüne yöneliktir, tarım ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamamaktadır.

Buna ilave olarak, "İlerletilmiş Serbest Ticaret Bölgesi" kapsamında hizmet ve tarım sektöründe de müzakereler 2008 yılı Mart ayında başlamıştır. Tunus, 11 Kasım 2008 tarihinde gerçekleştirilen Tunus-AB Ortaklık Konseyi toplantısı sırasında imtiyazlı ortaklık statüsü talebinde bulunmuştur. Söz konusu imtiyazlı ortaklığın genel çerçevesinin ve amaçlarının belirlenmesini teminen bir ad-hoc komite kurulmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede, Avrupa Komşuluk Politikası (ENP) kapsamında Tunus'a söz konusu statünün verilmesi amacıyla bir yol haritasının belirlenmesine yönelik 2008 yılında başlayan görüşmeler devam etmektedir.

Tunus'un Serbest Ticaret Anlaşması olduğu ülkeler; Türkiye, AB, EFTA, Libya, Agadir (Mısır, Fas ve Ürdün), Moritanya'dır.

Tunus'un dış ticaretinde ilk üç sırayı, Fransa, İtalya, ve Almanya almaktadır. Tunus'un dış ekonomik ilişkilerinde AB önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda Tunus Arap dünyasında AB ile Ortaklık Anlaşması imzalayan ilk ülke olma özelliğine sahiptir. Tunus, dış ticaretinin ağırlıklı bölümünü AB ülkeleri ile gerçekleştirilmekte olup, en yoğun ticari ve ekonomik ilişkilere sahip olduğu başlıca AB ülkeleri Fransa, İtalya ve Almanya'dır.

2014 yılında Tunus'un ihracatı içerisinde 12'nci sırada yer alan Türkiye'nin payı % 1,3 olmuştur. Aynı yıl Tunus'un ithalatında Türkiye 7'inci sırada yer almakta olup pazar payı % 3,3'dür.

İthalat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)

SIRA	ÜLKE	2013	2014	2015
1	Fransa	4,436,712	4,044,975	3,598,235
2	İtalya	3,521,612	3,634,615	3,013,968
3	Çin	1,533,198	1,782,594	1,692,094
4	Almanya	1,739,752	1,739,941	1,479,343
5	İspanya	1,117,795	1,005,297	847,684
6	Rusya	654,99	1,052,360	815,397
7	Cezayir	1,185,238	1,572,489	801,324
8	Türkiye	820,977	926,876	787,589
9	ABD	798,352	720,276	618,049
10	Ukrayna	306,898	428,593	371,769

Kaynak: ITC Trademap

Tunus'un İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$)

Tunus'un ithalatında tüketim mallarının payı yaklaşık % 30 gibi yüksek bir oran tutmakta olup, bu durum endüstri açısından ülkenin kendine yeterli olmadığını göstermektedir. Hammadde ve yarı mamuller ithalatı, başta pamuk ve kumaş olmak üzere, tekstil hammaddeleri, endüstri alet ve makineleri, mineral yakıtlar gibi enerji hammaddeleri, oto yan sanayi, plastik maddeleri ve türevleri, hububat ve demir çelik gibi hammaddelerden oluşmaktadır.

Tunus'a tekstil hammaddesi (iplik ve kumaş) ve tekstil makineleri, hububat (Tunus'un açığı bulunmaktadır), tütün ve mamulleri, çeşitli demir-çelik ürünleri, metal eşya, otomotiv yan sanayi ürünleri, büro makineleri ve haberleşme cihazları, elektriksiz makineler, ulaşım araçları, elektrikli makineler ve cihazlar ile inşaat malzemelerinin Tunus'a ihraç edilebilecek potansiyel ürünler olduğu düşünülmektedir.

GTİP	ÜRÜNLER	2013	2014	2015*	2016
	TOPLAM İTHALAT	24.266.395	24.814.101	16.786.826	16.796.286
8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	820.031	811.226	602.070	-
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	404.054	437.455	437.025	-
1001	Buğday ve mahlut	508.878	536.320	399.366	-
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	366.513	368.895	357.068	-
8542	Elektronik entegre devreler	280.638	259.427	325.885	-
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	297.989	277.821	308.964	-
8802	Helikopterler, uçaklar vb; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	146.197	99.427	281.276	-

Kaynak: ITC Trademap, (*) Yansıtılmış veriler.

İhracat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)

SIRA	ÜLKE	2013	2014	2015
1	Fransa	4,502,924	4,753,371	4,126,877
2	İtalya	3,151,270	3,204,866	2,596,582
3	Almanya	1,533,390	1,710,359	1,476,872
4	İspanya	803,247	593,445	699,82
5	Cezayir	486,441	619,019	558,162
6	Libya	868,975	667,786	540,044
7	Birleşik Krallık	644,719	711,997	438,585
8	ABD	397,451	243,461	353,604
9	Belçika	346,887	307,177	252,12
10	Hollanda	609,529	459,389	239,25

Kaynak: ITC Trademap

Tunus'un İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$)

Tunus'un ihracat yapısı ise ülkenin aynı zamanda üretim yapısını da yansıtmaktadır. İhracatta, kablo, zeytinyağı, hazır giyim, ham petrol, elektrik tesisat malzemeleri, taşıt araçları aksam ve parçaları, TV alıcıları, ayakkabı, spor giyim, hava taşıtlarının aksam ve parçaları, elektrik panoları değer bazında önemli bir yer tutmaktadır.

GTİP	ÜRÜNLER	2013	2014	2015*	2016
	TOPLAM İHRACAT	17.060.465	16.768.213	12.930.298	13.216.299
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	1.678.210	1.822.885	1.659.487	-
1509	Zeytinyağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	504.593	276.958	900.306	-
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	676.223	611.854	806.077	-
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	1.748.136	1.439.944	551.269	-
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	267.094	291.583	548.898	-
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	440.605	460.343	485.651	-

Kaynak: ITC Trademap, (*) Yansıtılmış veriler.

Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkiler

Türkiye ile Tunus arasındaki ticari ilişkiyi geçmiş yıllar boyunca incelediğimizde, ticaretin ülkemiz lehine bakiye verdiği görülmektedir. 2000 yılında ikili ticarete Türkiye lehine dış ticaret fazlası 97 milyon ABD Doları iken, 2014 yılında dış ticaret fazlası 6 katın üzerinde artarak 718 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. 2000 yılında ikili ticarete Türkiye lehine dış ticaret fazlası 97 milyon ABD Doları iken, 2016 yılında dış ticaret fazlası 6 katın üzerinde artarak 696 milyon ABD dolarına ulaşmıştır.

Türkiye ile İkili Ticaret

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2000	162.271	64.842	227.113	97.429
2001	140.592	72.935	213.527	67.657
2002	121.141	71.800	192.941	49.341
2003	220.015	98.139	318.154	121.876
2004	256.162	100.409	356.571	155.753
2005	294.785	117.372	412.158	177.413
2006	324.893	150.094	474.987	174.799
2007	530.277	229.788	760.065	300.489
2008	778.098	365.381	1.143.480	412.717
2009	647.082	234.980	882.062	412.102
2010	713.631	280.720	994.351	432.911
2011	802.791	249.789	1.052.580	553.001
2012	796.738	195.624	992.362	601.114
2013	892.157	289.268	1.181.425	602.889
2014	915.092	196.697	1.111.789	718.394
2015	820.028	144.078	964.106	675.951
2015 (Ocak-Ağustos)	554.161	102.135	656.296	452.026
2016 (Ocak-Ağustos)	613.542	154.478	768.020	459.064
2017 (Ocak)	63.801	10.167	73.968	53.635

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Tunus'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$)

Tunus'a zeytinyağı işleme, unlu mamuller işleme tesisi makine ve ekipmanlarının uygun fiyat nedeniyle satılabildiği bilinmektedir. Tunus dış ticaret politikasının genel yaklaşımı ile de uyumlu olmak üzere, Tunus'a tekstil hammaddesi (iplik ve kumaş) ve tekstil makineleri, hububat (Tunus'un açığı bulunmaktadır), tütün ve mamulleri, demir-çelik ürünleri, metal eşya, otomotiv yan sanayi ürünleri, büro makineleri ve haberleşme cihazları, elektrikli ve elektriksiz makineler, ulaşım araçları ihraç edilmektedir.

2015 yılında Tunus'a ihracatımız bir önceki yıla göre %10,4 oranında azalarak 820 milyon ABD Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılında Tunus'a ihraç edilen belli başlı ürünler, petrol gazları, pamuklu ve diğer kumaşlar, esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, kağıt tabakalar, demir veya alaşımsız çelikten yassı ürünler, otomobiller, alüminyum profil, demir veya çelikten profiller, buzdolapları, dondurucular, sentetik filament iplikten dokunmuş kumaşlar, plastik ambalaj malzemeleri ve kabuklu meyvelerdir.

2016 yılında Tunus'a ihracat bir önceki yıla göre artarak 910 milyon ABD Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında Tunus'a ihraç edilen belli başlı ürünler, pamuklu kumaşlar, demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller, petrol yağları, kağıt, karton, petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar, örme kumaş, eşya taşımaya ve insan taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, otomobiller, demir/ çelikten yassı mamuller ve profillerdir.

Türkiye'nin Tunus'a ihracatı kayıtlı rakamlarla sınırlı değildir. Buna paralel olarak, yılda 50 bini aşkın Tunus vatandaşı alışveriş ve/veya bavul ticareti amacıyla ülkemize gitmektedir. Kesin rakam bulunmama ile birlikte, bu kapsamda yapılan ticaretin miktarının yılda 150-200 milyon ABD Doları'na ulaştığı değerlendirilmektedir. Mevcut koşullarda "bavul ticaretinin" önümüzdeki dönemde belirgin biçimde azalması beklenmemekle birlikte, AB mevzuatına uyum sürecindeki yükümlülüklerimiz çerçevesinde tarafımızdan Tunus vatandaşlarına vize zorunluluğu getirilmesi halinde, bu ticaret olumsuz yönde etkilenebilecektir. Özellikle hazır giyim, deri ürünleri, başta altın olmak üzere ziynet eşyaları ile küçük elektrikli ev aletlerinin bavul ticaretine konu olmaktadır.

Türkiye'nin Tunus'tan İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$)

Tunus'un önemli ihraç ürünlerinden fosfat türevleri karşılaştırmalı üstünlüğe sahip görülmektedir. Tunus aynı zamanda tarım ve kimya sektörüne ucuz hammadde sağlanması açısından önem taşımaktadır.

2015 yılında Tunus'tan yapılan ithalat bir önceki yıla nazaran %26,8 oranında azalarak 144 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında Tunus'tan ithal ettiğimiz başlıca ürünler, fosforik asitler, kimyasal gübre, zeytinyağ, pamuklu kumaşlar, kablolar, elektrik panoları, hurda demir, hurma, ayakkabılar ve hazır giyimdir.

2016 yılında Tunus'tan yapılan ithalat bir önceki yıla nazaran artarak 214 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında Tunus'tan ithal ettiğimiz başlıca ürünler, azot, fosfor, fosforik asitler, TV alıcıları, ayakkabılar, pamuklu kumaşlar, elektrik panoları, hurma ve kablolardır.

GTİP	ÜRÜNLER	2013	2014	2015	2016
	TOPLAM İHRACAT	289.268	196.697	144.078	214.382
2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	36.662	16.743	24.227	16.394
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	109.715	50.433	21.404	89.526
1509	Zeytinyağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	0	0	8.270	2.723
5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	5.092	8.650	6.006	6.714
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	6.805	5.768	5.540	5.635
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	4.217	5.525	5.392	5.849
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş külçeler	786	37	5.014	3.821

Kaynak: Trade Map

Faydalı Bilgiler

Türkiye-Tunus İş Konseyi

Kuruluş Yılı: 1990

Türk Tarafı Başkanı: Uğur Tefvik Doğan

Firma / Unvan: Murat Proje Danışmanlık ve Tic.Ltd.Şti. / Firma Müdürü

Karşı Kanat: Tunus Sanayi ve El Sanatları Birliği (UTICA)

Karşı Kanat Başkanı: Slim Jouni

Web Adresi: www.utica.org.tn

Yürütme Kurulu Üyeleri

Kişi Adı	Kişi Soyadı	Firma	Firma Unvanı	Konsey Unvanı
Uğur Tefvik	Doğan	Murat Proje Danışmanlık ve Tic.Ltd.Şti.	Firma Müdürü	İş Konseyi Başkanı
Mahmut	Işık	Medkon Hat İşletmeciliği Denizcilik ve Ticaret A.Ş.	Genel Müdür	İş Konseyi Başkan Yardımcısı
Sinem	Ünlütürk	Arkas Lojistik A.Ş.	Bölge Müdürü	İş Konseyi YK Üyesi
Alim	Küçükpehlivan	Başarsoft Bilgi Teknolojileri A.Ş.	Yön. Kur. Bşk. & Gen. Müd.	İş Konseyi YK Üyesi
Mehmet Ali	Kuntoğlu	Hedefsan End. Gıda Mad. Paz. Nak. Amb. ve Baski San. Tic. A.Ş.	Yönetim Kurulu Başkanı	İş Konseyi YK Üyesi
Burak	Henden	Tekfen İnşaat ve Tesisat A.Ş.	İş Geliştirme Mühendisi	İş Konseyi YK Üyesi
Berna	Akyıldız	Tgl Transtaş Global Lojistik Ltd. Şti.	Yönetim Kurulu Üyesi	İş Konseyi YK Üyesi

İş Konseyi Çalışan Bilgileri

Barış Çuvalcı, Afrika Bölge Koordinatörü, +90 212 339 50 32

Evren Doğan, İş Konseyi Koordinatörü, +90 212 339 50 51

İrem Develioğlu, İş Konseyi Koordinatör Yardımcısı, +90 212 339 50 70

Saadet Gülmez, İş Konseyi Koordinatör Yardımcısı, +90 212 339 50 61

E-posta: africa@deik.org.tr

İletişim

T.C. Tunus Büyükelçiliği Büyükelçi Ömer Faruk Doğan

Adres: LOT No:4, Av. Hedi KARRAY Centre Urbain Nord B.P.134-1082 TUNIS/TUNISIE

Tel: 00 216-70 132 300

Faks:: 00 216-71 767 045

E-mail: ambassade.tunis@mfa.gov.tr

Web: <http://tunis.be.mfa.gov.tr>

T.C. Tunus Ticaret Müşavirliği Ticaret Müşaviri H. Sibel Kaplan

Adres: Lot No:4, Avenue Hédi Karray, Centre Urbain Nord, 1082 Tunis/TUNUS

Tel: 00 216 717 53212

Faks: 00 216 717 66988

E-mail: tunis@ekonomi.gov.tr

Tunus Cumhuriyeti Büyükelçiliği Büyükelçi Mohamed Salah Tekaya

Adres: Ferit Recai Ertuğrul Cd. No: 19 Diplomatik Site, Oran/ANKARA

Tel: 0090 312 491 96 35-36 / 0090 312 491 96 58

Faks:: 0090 312 491 96 34

E-mail: at.ankara@superonline.com

Tunus Milli İstatistik Enstitüsü

www.ins.nat.tn

Tunus Yatırım Destek Ajansı

www.investintunisia.tn

Tunus Sanayi, Ticaret ve El Sanatları Birliği (UTICA)

www.utica.org.tn

T.C. Tunus Ticaret Müşavirliği

www.musavirlikler.gov.tr